

50

Colectia POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

I. VOLEDI - AL. CERBU

Coroana regelui
BUREBISTA

★★

EDITATA
DE REVISTA

**ȘTIINȚA
TEHNICĂ**

„COROANA REGELUI BUREBISTA”

(Continuare din numărul trecut)

— Și cu America cum rămîne, bre omule?... Că doar asta ne e simbria pentru munca noastră.

— S-o lăsăm în plata domnului! rosti cu hotărîre aceeași voce... Le-om cere domnilor să ne dea crăițari, nu să ne legene pe valurile oceanului...!

— Ehehei, frate Pîrvule, spuseră oamenii, am bănuț de la început că nu ești de-o seamă cu noi... dar acum ne-am lămurit de-a binelea...!

— Ba is o apă și-un pămînt cu voi, oameni buni!... Sînt fiu de clăcaș moldovean, dar avui norocul să umblu prin școli... Am venit aici pe muntele ăsta ca, laolaltă cu arheologii străîni, să descopăr mărturia străvechi din trecutul poporului dac... Dar nici pînă acum nu m-am dumirit ce caută Conrad Schratt și soții lui, deși meseria noastră este una și aceeași!

...Așa au aflat Caius Dancea și Conrad Schratt adevărata identitate a profesorului Corneliu Pîrvu, iar vestea aceasta neașteptată i-a pus pe citeșicinci domnii pe grele și negre gînduri...

Chiar în noaptea aceea, arheologii străîni s-au sfătuit îndelung cu Caius Dancea și au ajuns la concluzia că țărani trebuie expediați cît mai degrabă în America:

— Altfel, își spuneau ei, oamenii, influențați de Pîrvu, vor apuca pe neștiute drumul către vetrele lor...

Și, pentru ca încetarea bruscă a lucrărilor pe șantier să nu mire pe nimeni, au căzut de acord ca John Duklas să dinamiteze zidul de est al cetății. În felul acesta, le vor putea explica muncitorilor că expediția și-a îndeplinit misiunea, iar prin satele de la poalele muntelui Piatra Rea se va duce vorba din om în om că spiritele vitejilor daci i-au pedepsit cu potop de fec și pară pe cei ce îndrăz-niseră să le tulbure somnul milenar...

Singurii care le încurcau planurile erau profesorul Corneliu Pîrvu și Voicu Buda. Pe de o parte, aceștia arătară că nu doreau să emigreze peste ocean, iar pe de altă parte, desigur, aveau de gînd să împrăștie tot felul de vorbe neplăcute. De aceea, pentru a fi preîntîmpinată orice încurcătură, era mai bine ca Pîrvu și Voicu să-și sfîrșească zilele într-o prăpastie fără fund...

— În zorii zilei următoare, oamenii au pornit-o ca de obicei la lucru și, o dată ajunși pe șantier, se apucară să sape de zor la temelgia zidului de est al cetății, de-a lungul jgheabului pe care-l dezgropaseră în ajun. Dar nu apucaseră să dea decît citeva lovituri de tirnăcop fiecare, cînd iată că sosi în grabă mare întregul stat-major al expediției.

— Trebuie că domnii noștri au pus la cale ceva mai de seamă, își șoptiră oamenii, înghiontindu-se curioși... Apoi exclamară în șoaptă, mirați de-a binelea: Iotă-te că-i și scriptologul printre ei...!

„Scriptologul“ era profesorul Arhimele Praxagoras, iar faptul că el își întrerupsese însemnările și venise pentru prima dată pe șantier dovedea că urma să se întimple într-adevăr ceva neobișnuit...

— Mneața, flăcăilor, strigă vesel Caius Dancea bătindu-l pe umăr pe Voicu... Și, contrar obiceiului, domnii străini își duseră cu toții degetele arătătoare, în chip de salut, la cozoroacele caschetelor.

— Să trăiți, boierilor, răspunseră într-un glas oamenii, cătindu-și mai departe de treabă.

— Stați, nu vă mai trudiți atîta cu zidul ăsta de piatră, căruia nu-i poate veni de hac nicicînd fierul tirnăcoapelor, spuse cu miere în vorbă Dancea... Aduceți mai bine butoiășul cu dinamită și i-om găsi îndată ac de jococ!...

— Cum?... Vreți să aruncați în aer turnul cetății, izbucni din mulțime Corneliu Pirvu, nemaiputînd să se stăpînească...

Apoi, apropiindu-se de Conrad Schratt, i se adresă în nemțește cu vocea sugrumată de emoție:

— Dar bine, domnule coleg, dinamita nu se folosește în arheologie decît atunci cînd este vorba de dislocat un drum de nestrăbătut ori pentru minarea stîncilor... Recurgînd la această soluție, nu faceți altceva decît să distrugeți o urmă însemnată a civilizației dacice, un vestigiu nespus de grăitor referitor la arhitectura fortificațiilor străvechi...!

— Interesant, foarte interesant! spuse cu prefăcută mirare Conrad Schratt, adresîndu-se lui Caius Dancea... Pe pămînturile lui babaca dumitale mi-a fost dat să întîlnesc ce n-am văzut nicicînd de-a lungul și de-a latul continentelor și oceanelor... Un țaran barbar care vorbește în cel mai corect dialect berlinez și se pricepe în arheologie...!

— E adevărat, domnule confrate, că arborele meu genealogic numără pînă la mine numai țarani opincari, dar mi-a fost hărăzit să învăț știința nobilă a arheologiei în Berlinul domniei tale...

— Aha! Care vasăzică ești un arheolog travestit în haine țărănești!... Ciudată stratagemă, domnule...! Ciudată și mai cu seamă... suspectă! spuse Schratt, accentuînd în mod deosebit pe ultimul cuvînt...

— Credeți ce vreți!... Dar să știți că realitatea e numai una singură, rosti Pirvu cu vădită sinceritate... Am venit aici din Țara Romînească, minat de o înflăcărată și adîncă pasiune pentru trecutul îndepărtat al neamului meu... Iar domniile voastre, care sințeiți

cărturari de seamă, luminați la înaltele școli ale Apusului, trebuie să mă înțelegeți!...

— Să știi, colega, că nu ești deloc original, interveni în discuție profesorul Arhimede Praxagoras... Viața neinteresantă a strămoșilor voștri barbari a fost rezumată în foarte puține cuvinte: „Agriculi, păstori... și bețivani“!... La concluzia asta tristă, dar absolut exactă despre neamul dacilor au ajuns cei mai iluștri istorici eleni și romani...

— Dacă într-adevăr dumneavoastră sînteți convins de cele ce susțineți, atunci ce naiba căutați pe muntele ăsta stîncos? rosti Pirvu scos din sărite...

— Căutăm potcoavele calului lui Burebista, onorate confrate!... Nu vrei să ne ajuți cu erudiția domniei tale ca să le dăm de urmă?... Și, fără să mai aștepte replica lui Pirvu, o porni pe urmele lui Schratt și Dancea, grăbindu-se să ajungă grupul de țărani, care, conduși de John Duklas, se îndreptau cu butoiașul de dinamită către zidul cetății...

— Puneți-l aici, spuse Dancea, arătîndu-le oamenilor turnul de piatră ce străjuia latura estică a platoului.

Cu atenția încordată, ca nu cumva să-l scape din mîini, oamenii așezară butoiașul în scobitura exterioară a turnului. Imediat se apropie de ei John Duklas și le făcu semn să se îndepărteze. Apoi inginerul englez, scoțîndu-și bluza și sumețîndu-și mincile cămășii, se apucă de treabă...

Mai întîi întinse fitilul de-a lungul zidului, introducîndu-l fără grabă în adîncitura jgheabului de la baza zidului, apoi înfășură unul din capetele fitilului peste pîtecele butoiului, iar celălalt capăt îl trase spre mijlocul platoului.

În acest timp, toți oamenii, în frunte cu Conrad Schratt, se îndreptară către ieșitura de stîncă pe unde se ajungea la platou, înghesuindu-se în spatele colosului de piatră. De aici, la adăpost de orice primejdie, se putea observa zidul cetății în toată lungimea lui.

John Duklas, o dată ajuns în centrul platoului, își întoarse capul către stîncă după care se adăpostiseră oamenii, așteptînd comanda lui Schratt. Acesta, înălțîndu-se pe pragul de piatră din spatele stîncii, strigă scurt și apăsător, de trei ori la rînd:

— Foc!... Foc!... Foc!...

Auzînd semnalul, englezul își scoase bricheta din buzunarul stîng al pantalonului, scăpără de cîteva ori cu ea pînă ce se zări o flăcărăie albastră și dădu foc capătului de fitil pe care-l ținea în mînă. Apoi puse cu grijă fitilul pe jos și o porni grăbit către locul unde se găseau ceilalți.

Flacăra alerga de-a lungul fitilului, care fumea ușor... Trecu un minut și ajunsese la extremitatea zidului cetății. După alt minut, ea străbătu jumătate din lungimea zidului... După alte două minute, flacăra avea să parcurgă întreaga distanță pînă la butoiașul de dinamită, iar în momentul acela zidul cetății și turnul ce-l străjuia aveau să se prefacă în mii și mii de bucățele...

În aceste clipe de încordare maximă, Corneliu Pirvu nu-și pierde cumpătul. Prin fața ochilor săi defilară într-un galop nebun vremurile de demult, când neînfricții oșteni ai lui Barebista durară, pe virful acestui munte neospitalier, cetate de piatră în calea cotropitorilor... „Nu! Orice s-ar întâmpla, el nu putea să lase ca o astfel de nelegiuire să fie săvârșită!...” Îi poruncea acest lucru conștiința lui de patriot și de savant... Și, fără să mai piardă vreo clipă. Pirvu o porni în cea mai mare goană înspre scobitura exteroară a turnului, acolo unde se găsea butoiușul cu dinamită... Abia avu răgazul să-și dea seama că în întreprinderea lui îndrăzneală nu era singur: în urma lui gonia Voicu...

Oamenii priveau cu sufletul la gură această cursă îndrăcită... Flacăra mai avea de străbătut cinci metri de fitil, când Pirvu și Voicu ajunseră în dreptul turnului de piatră. Se scurseră o secundă, două, trei... Cu o sforțare deznădăjduită, cei doi prieteni împinseră butoiușul cu dinamită, care se prăbuși în prăpastia fără fund!... Nimeni nu și-a putut da seama ce anume s-a întâmplat... O explozie asurzitoare zguduî muntele din temelii, și o ploaie de sfășimături de stîncă se ridică pînă dincolo de creștetul muntelui, întunecînd bolta cerului... Toți au închis îngroziți ochii, făcîndu-și semnul crucii. Cînd se potolî urgia și-și ridicară privirile din pămînt, au văzut minunați că zidul cetății și turnul de pază stăteau neclintite la locurile lor!...

Negrii la față de necaz, domni și-au mușcat buzele pînă la sînge, în timp ce țărani își șterseră pe furis cîte o lacrimă în amintirea celor doi tovarăși. Nici unii, nici ceilalți nu aveau de unde să bănuiască cum în momentul exploziei Voicu — cu o prezență de spirit uimitoare — îl imbrincise pe Pirvu într-o vîgăună aflată sub pragul de stîncă ce sprijinea turnul...

„A OPTA MINUNE A LUMII ANTICE”!

În acea vară tîrzie a anului 1898, Parisul — cetatea luminii și a răsunătoarelor afaceri — trăia din plin emoțiile unor evenimente care răscoliseră deopotrivă lumea marilor bulevarde, ca și cea a liniștitelor foburguri.

Locotenent-colonelul Henry, unul din principalii martori în procesul celebrei afaceri Dreyfus, recunoștea public că a falsificat documentele în baza cărora nefericitul căpitan de stat-major Alfred Dreyfus fusese condamnat la deportare pe viață și la degradare militară pentru înaltă trădare. Încarcerat la Mont Valérien, locotenent-colonelul Henry și-a pus capăt vieții. Întreaga presă pariziană consacră nesfîrșite coloane evenimentului, ziarele democratice cerînd revizuirea procesului. În fruntea apărătorilor lui Dreyfus era marele romancier Émile Zola, care cu cîteva luni înainte, publicase în ziarul „l'Aurore” fulminanta scrisoare deschisă adresată președintelui republicii în care acuza de crimă juridică pe autorii condamnării nevinovatului căpitan, victimă a reacțiunii clericale și militariste.

Casarea sentinței din 1894 și trimiterea procesului spre rejudicare au stîrnit o vîlvă imensă. Afacerea Dreyfus era din nou la ordinea zilei și se părea că pînă în ziua procesului, fixat pentru o dată destul de îndepărtată, va continua să țină afixul.

Iată însă că un nou eveniment, de astă dată petrecut într-un domeniu cu totul diferit, zguduî lumea pariziană, amenințînd serios să pună în umbră publicitatea procesului Dreyfus...

Cu litere de-o șchioapă, ziarele anunțau achiziționarea de către conducerea Muzeului național de antichități, în schimbul fabuloasei sume de 2.000.000 de franci, a celei de-a opta minuni a lumii antice: „Coroana regelui dac Burebista“...

Coroana cîntărea 443 g și măsura 18 cm înălțime și diametru. Ea reprezintă darul pe care străvechea cetate greacă Dionysopolis de pe țărmurile Euxinului îl făcuse stăpînitorului lumii celto-iliro-tracice Burebista ca preț al libertății sale amenințate de temutul rege... „Legenda spune — scriau ziarele — că cetățenii din Dionysopolis, ca să obțină grația cuceritorului dac, i-au oferit tribut 4.900 monede de aur... Burebista, miniat și nemulțumit de această ofrandă, s-a arătat gata de a preface în cenușă și pulbere cetatea. Totuși războiul n-a avut loc: bogății negustori greci, oameni practici și prudenți, l-au îmblînzit pe tiran promițîndu-i prin înțeleptul Acornion o coroană cum nu a mai purtat niciodată în lume vreun stăpînitor de popoare... 50 de zile și tot atîtea nopți au lucrat fărurii cetății la executarea bijuteriei...“

Lucrată dintr-o singură foaie de aur, neavînd pe ea nici cea mai mică urmă de lipitură, coroana uimea mai ales prin bogăția și finețea ornamentației. Aceasta ilustra cu fidelitate scene din nepieritoare epopee a lui Homer „Iliada“...

Iată, de pildă, scena în care Ulise aducea în fața vestitului Achile pe frumoasa sclavă Briseis și alte captive ce-și ofereau grațiile pentru a îmblînzî minia eroului... Iată apoi greci copleșiți de durere la vestea uciderii lui Patrocle... Frumoasa Briseis, înfășurată în văluri, plînge la umbra unui palmier... Agamemnon oferă o li-bațiune zeilor mani ai eroului, în timp ce neconsolatul Achile, în dreapta rugului, invocă vinturile să așîțe focul care trebuie să ardă trupul neînsuflit al bunului său prieten.

„De o inspirație diferită — scriau în continuare ziarele, publicînd totodată fotografia coroanei, — este friza care încheie partea inferioară a bijuteriei. Pe ea sînt redată scene reprezentînd moravurile, credințele și bogățiile regatului geto-dacic. Se văd spice de grâu, podgorii, animale... Duhuri bune și rele... În fine, daci în costumul lor caracteristic, în atitudini de luptă sau muncindu-și pașnic ogoarele.

În ziua în care coroana își făcu apariția oficială în galeriile Muzeului național de antichități, acesta cunoscî un aflus considerabil de oameni. Custodele afirmă că a numărat atunci mai mult de 30.000 de persoane defilînd pînă seara tîrziu în fața acestei opere de artă. Afacerea pasiona Parisul și era în centrul tuturor comen-

tariilor pe străzi, în marile saloane, ca și în perifericele localuri de zi și de noapte. Se crease chiar o literatură a coroanei: cînțecuri și cronici rimate, ce formau senzația spectacolelor de varieteu, ca și a marilor teatre de revistă. Personajele centrale erau Burebista și... celebrul bancher Pellier, fericitul posesor al cecului de 2.000.000 de franci ce purta semnăturile lui Pierre de Rochefort și François Korens, primul: conservator de anticități grecești și romane, iar celălalt directorul Muzeului național de anticități.

Dacă aspectul comercial al afacerii putea inspira invidioșilor caricaturi ca acelea înfățișându-l pe Burebista înminindu-i lui Pellier fabulosul cec însoțit de „Legiunea de onoare“, în schimb evenimentul descoperirii coroanei era privit cu toată seriozitatea...

Succesul expediției lui Conrad Schratt, Nicolle, Duklas și Praxagoras în îndepărtatele ținuturi ale Transilvaniei era considerat drept cel mai de seamă eveniment arheologic de la dezgroparea ruinelor legendarei cetăți Troia de către Schliemann.

Jurnalul expediției, redactat de către profesorul de istorie antică Arhimede Praxagoras, publicat mai întâi în foileton de două din cele mai mari cotidiene „Figaro“ și „Petit Journal“, a fost apoi achiziționat de o editură și răspândit în milioane de fascicule. Jurnalul conținea amănunte senzaționale privind peripețiile prin care au trecut membrii expediției, nevoiți să lucreze în condiții vitrege într-o țară semibarbară, populată cu haiduci sîngeroși și țărani rebeli, pe care i-au putut ține în friu numai sub amenințarea revolverelor și butoaielor cu dinamită. Riscîndu-și în nenumărate rînduri viața numai și numai pentru triumful științei, membrii expediției au reușit să dea peste necropola care ascundea tănuitele comori ale cuceritorului dac, stăpîn atotputernic al centrului și răsăritului european. Piesa de rezistență a comorii o constituia coroana, singurul obiect de valoare pe care au reușit să-l sațeze din ghearele hrăpăreților și primitivilor locuitori de prin partea locului. Celelalte relicve aduse, vase de ceramică, unelte de fier și brățări de bronz, aveau doar o valoare arheologică, fiind mărturie ale existenței barbarilor dacj pe care — spunea Praxagoras — numai vitejii împărați romani i-au putut stîrpi spre binele civilizației.

Împărtășind gloria lui Praxagoras, Conrad Schratt fu solicitat să facă o comunicare la Academia de inscripții.

Cu tot caracterul oficial al comunicării, orgoliosul arheolog neamț nu s-a putut reține de a debita unele aprecieri foarte puțin măgulitoare la adresa acelui popor de țărani „primitivi“, care periclita viața tot pasul însăși viața membrilor expediției. Schratt lăsă cu dibăcie să se întrevadă că dacă n-ar fi fost sub înalta protecție a serenității împărat Franz Josef, comorile lui Burebista ar fi rămas mai departe îngropate... împreună cu cadavrele membrilor expediției de la Petrodava.

Aruziile la protecția vulpoiului de Habsburg avură însă darul de a dispune în cea mai mare măsură poporul francez, care ura

de moarte pe membrii casei domnitoare de la Viena. Iar indignarea opiniei publice franceze s-a dezlănțuit de-a binelea atunci cind un ziar vienez avu îndrăzneala să revendice coroana regelui Burebista ca aparținind de drept imperiului austro-ungar, pe al cărui teritoriu s-au făcut săpăturile.

Scandalul izbucnit amenința să ia proporțiile unui conflict diplomatic. Ziarele franceze publicau pe prima pagină articole cu titlul „Șovinismul în arheologie” sau pamflete intitulate „După două mii de ani, Burebista dezlănțuie un nou război”... Ba s-au găsit și unii reporteri mai îndrăciți care, dintr-o întorsătură de condei, au făcut o apropiere între „afacerea Dreyfus” și „afacerea coroanei”, ambele la ordinea zilei și demonstrind în aceeași măsură amestecul forțelor oculte austro-ungare în treburile Franței...

Comandorul Esterhazy, acuzatorul cel mai înverșunat al lui Dreyfus și bănuț ca veritabilul autor al inscenării procesului, deveni din nou eroul reportajelor care făcuseră vilvă cu ani în urmă. Reporterii întrebau de ce nu-l revendică habsburgii pe acest odios personaj, care le aparțineuse cindva la origine... Spiritul de polemică ascuțit în care era dusă campania în presă atinse punctul culminant atunci cind cancelaria aulică de la Viena intentă proces statului francez, cerind restituirea coroanei a cărei proprietate îi revenea de fapt și de drept... Un tribunal internațional trebuia să judece această răsunătoare afacere. Prestigiul părților angajate în proces — două mari puteri europene —, valoarea fabuloasă a obiectului litigios și campania violentă susținută de presă dădeau „afacerii coroanei” nimbul marilor scandaluri ale epocii.

Poporul Parisului retrăia furtunoasele zile din timpul domniei ușuraticii regine Maria Antoaneta — zilele celebrei „afaceri a colierului”...

TELEGRAMA MISTERIOASA

La recepția oferită de doamna și domnul Pellier, în somptuosul lor apartament din Rue des Capetiens, erau invitați, în afară de numeroși prieteni de casă, și cîteva somități din lumea științelor și artelor. Dacă cei dintii frecventau casa bancherului atrași mai mult de colecția lui de vinuri rare decit de monedele „ruginite” cu care se fălea amfitrionul numismat, ceilalți ținuseră să fie prezenți dintr-o curiozitate — ca să spunem așa — științifică...

Cu toții doreau să-l cunoască pe acest ciudat Mecena parizian care patrona expediții arheologice fără a ascunde că pasiunea sa pentru antichități nu contrazicea spiritul comercial moștenit din tată-n fiu. De altfel, sinceritatea brutală a obezului amfitrion plăcu celor mai mulți, ca și afabilitatea fermecătoarei sale soții — o autentică frumusețe greacă.

Cu totul alta a fost impresia pe care sărbătorii acelei seri — membrii expediției din munții Orăștiei — au produs-o asupra distinsei societăți. Infumurarea lui Conrad Schratt, acest obscur arheolog

pe care zeli l-au răstălat deschizindu-i larg safeurile bancherului, era jignitoare pentru cei cîțiva binecunoscuți savanți, a căror erudiție le producea doar un modest salariu de profesor universitar sau de director de muzeu. Cît privește ceilalți membri ai expediției erau deopotrivă de impertinenți și anonimi, inclusiv acel sclvisit boier valah Dancea. Excepție făcea deșucheatul bătrinel Arhimede Praxagoras, cunoscut în lumea oamenilor de știință ca un epigrafist reputat. Dar într-o vreme cînd scepticismul filozofilor făcea casă bună cu mercantilismul unora dintre ei, era greu să-ți dai seama în ce ape se scaldă vulpoiul acesta cu multe dioptrii...

Așa gindea domnul de Héricourt, reputatul savant orientalist, autor a numai puțin de o sută de lucrări asupra civilizației egiptene și unul din cei mai de seamă oaspeți ai acelei recepții...

Domnul de Héricourt avea peste 60 de ani, dar causeria lui scilipitoare îl făcea să fie în orice societate în centrul conversației.

Subiectul la ordinea zilei erau, bineînțeles, atacurile dezlanțuite de presa germană împotriva guvernului francez în legătură cu „furtul coroanei”.

Oaspeții și sărbătoriții făceau cerc în jurul lui de Héricourt, care era angajat într-o aprinsă discuție cu Conrad Schratt.

— Eu personal îi înțeleg pe conașionalii dumneavoastră, Herr Schratt, spuse egiptologul, accentuînd cu intenție pe cuvîntul Herr... Nu e ușor să reușești în toate!... Poți fi foarte bun diplomat sau general și în același timp un prost arheolog.

— Ce vrei să spunei, domnule de Héricourt, întrebă cu o ușoară iritație în glas Conrad Schratt.

— Exact ceea ce gîndesc despre politica de expansiune germană în Orient... Ea a eșuat cel puțin în ce privește cercetările arheologice.

— Bine, dar Schliemann?... Troia?...

— Schliemann este o excepție, ca și dumneavoastră, de altfel, domnule Schratt, sublinie bătrînul orientalist, fără ca cei din jur să poată preciza dacă tonul e curtenitor sau ironic; afară doar de Conrad Schratt, care o clipă avu presentimentul că se află în fața unui adversar primejdios cu care se va întîlni cîndva... Silindu-se să pară calm, el replică:

— V-aș ruga să țineți seamă că am condus o expediție franceză...

— Înțeleg, înțeleg, continuă bătrînul, dar cei de la Berlin și Viena nu vor să țină seamă de asta... Ei vă revendică... De cînd cu „moabiticele”, ei simt nevoia unei reabilitări...

— Aluzia la „Afacerea moabiticelor”, care în urmă cu cîțiva ani făcuse o senzație de nedeseris, îl indemnă pe Schratt la prudență... Unde voia să ajungă ramolitul ăsta de Héricourt?...

„Afacerea moabiticelor” stîrnise un adevărat război arheologic franco-german... Ostilitățile începuseră din ziua cînd pastorul Wesser, din misiunea protestantă de la Ierusalim, devenise celebru în urma descoperirilor arheologice făcute în țara biblicului Moab, ale cărui

crime abominabile au fost stigmatizate chiar de profeți. Obiectele aduse de pastor în fața oamenilor de știință păreau să nu lase nici o îndoială asupra autenticității lor. Statuia cu coarne a zeiței Astartea, priapul medianit pe care se putea citi numele sfânt al lui Iehova, ca și urna ce înfățișa chipul și numele lui Ummath, zeița poporului, în care Schlottman vedea o analogie de silabe cu Eschmounazar, de care amintește cartea a 70-a a lui Iosua, ofereau probele epigrafice ale autenticității.

Expediția de control — Beglaubigungsexpedition — cerută chiar de către Wesser, la care participase, între alții, și faimosul baron von Münchhausen — în acea vreme consul german în Palestina — a dat rezultate ce întreceau toate așteptările. Un tezaur de 1.700 de piese moabitice a fost achiziționat de guvernul german și plătit din fondurile speciale ale casetei imperiale.

Prețul nu a fost dat publicității niciodată. Revista franceză „Académie“ pretindea însă că ar fi fost de 200.000 de taleri, respectiv 820.500 de franci, din care jumătate au revenit pastorului Wesser.

Se părea că toată lumea, inclusiv reverendul Wesser, era mulțumită... Iată însă că arheologul Clermont-Ganneau, fiind însărcinat de către „Palestina Exploration Fund“ cu o misiune arheologică în pretinsa țară a lui Moab, făcu o serie de revelații ce avură efectul unui trăsnet. Tezaurul achiziționat de Muzeul din Berlin era apocrif... Obiectele fuseseră executate de către niște olari beduini ce lucrau în atelierele unui anume Bakir-el-Masai din Ierusalim. Unul dintre muncitorii, un anume Hasan Ibn-el-Bitar, făcuse mărturisiri complete. „Moabitică“ părea că se va încheia cu un răsunător proces... Pentru a înlătura scandalul, cancelaria imperială a cheltuit fonduri uriașe. Dar mult mai ușor era să lupți cu martorii în proces decât cu presa franceză, mai ales cu cea de specialitate, care își propunea să dărime întregul edificiu de probe pe care-l clădiseră cu sîrg arheologii nemți.

Ca de obicei, atunci cînd „Afacerea moabitică“ era adusă în discuție, preopinienții se împărțeau în două tabere.

Schraff se crezu în drept să intervină în favoarea lui Wesser :

— Țin să vă amintesc, domnule de Héricourt, că „Afacerea moabiticilor“ nu este încă lămurită. Se prea poate...

— Știu, îi reteză vorba savantul orientalist. La proces Hasan a retractat totul și, sub prestare de jurămint, a pretins că „Kawadja pe cal“ — era vorba de Ganneau — l-a sechestrat și l-a constrîns sub amenințarea revolverului să repete o lecție pe care o învățase s-o spună dinainte...

Ei bine, află, stimate domn, că prea binecunoscutul anticar Schapira, care i-a înlesnit lui Wesser afacerea cu olarii beduini, s-a sinucis recent într-un hotel din Olanda.

— Nu văd ce legătură directă ar fi între sinuciderea anticarului și „afacerea Wesser“, cum o numiți dumneavoastră? Schapira n-a făcut altceva decît să-l finanțeze pe reverend, lucrul acesta este

binecunoscut de toată lumea, așa cum știut e că anticarul și-a pus capăt vieții într-un acces de neurastenienie...

— Acces de neurastenienie?... Ha, ha, ha! rise bătrînul orientalist. Ciudat acces care vine taman după ce Hasan, chinuit de duhurile rele ale remușcării, îi scrie lui Ganneau că-l autoriză să declare că a minșit la proces...

Schratt păli... Ar fi abandonat bucuros partida, dar acum spiritul ofensiv al teutonului trezit în el îl îndemnă să încerce un ultim asalt:

— Totuși întreaga presă germană e de părere că Schapira s-a sinucis din cu totul alte motive...

— Vrei să spui... și din alte motive?!... E adevărat!... I-a propus lui British Museum să-i vindă manuscrisul Bibliiei... Același Ganneau însă i-a demascată și acest trucaj arătînd că pretinsul original provenea din pergamentul unei vechi tora dispărută dintr-o sinagogă...

Auditoriul se amuza copios văzîndu-l pe orgoliosul arheolog neamș încolșit de-a binelea de Héricourt. Acesta din urmă, departe de a se mulțumi cu victoria repurtată, continua să-și chinuiască victima:

— Precum vedeți, Herr Schratt, zeii se răzbuună într-un chip ciudat pe cei care le profanează tainuștele locașuri... Apropo... e de mirare că pînă în prezent răzbuunătorul Moloch al amoreilor nu v-a pricinuit nici un fel de neplăceri?!...

Schratt înghîți în sec aluzia lui Héricourt, dar își reveni curînd, iar pe chipul său, lipsit de expresie, apăru un rictus ce semăna a zîmbet:

— Drept să vă spun, maestre, mă tem mult mai mult de invidia colegilor decît de răzbuunarea Molochului!...

— Se prea poate, replică orientalistul, prefăcîndu-se că nu înțelege aluzia... Se spune că profesorul Berg din Cristiania, atunci cînd colegii i-au demonstrat că sarcofagul pe care l-a descoperit în valeda Luxorului nu este decît o păpușă de cirpe, a exclamat: „Slavă domnului... am scăpat de invidia voastră...!”

Gluma în doi peri a savantului fu primită cu o explozie de risete...

— Cît despre mine, eu aș sfătui pe domnul coleg să se teamă mai mult de blestemul lui Deceneu...

De astă dată vorbise un bărbat între două vîrste cu barbîșon și cu un pince-nez așezat neglijent pe un nas vulturesc. Era Ville-neuve, specialistul în problemele civilizațiilor iliro-scito-dacice.

— Domnul coleg cunoaște probabil legenda!?!... continuă noul interlocutor, adresîndu-se de astă dată lui Praxagoras, care asistase tot timpul la duelul Héricourt-Schratt.

Praxagoras cunoștea legenda... Deceneu, marele pontifice al lui Zamolxis, se retrăgea la fiecare șapte ani într-un virf solitar de munte, iar atunci cînd revenea în mijlocul poporului se răzbuuna cumplit pe cei care s-au abătut de la credință sau au minșit pe

semenii lor... Blestemul lui Deceneu urmărea pe păcătoși generații de-a rindul, și chinurile cele mai înfiorătoare le erau sortite...

Praxagoras tocmai se pregătea să răspundă că el personal nu crede în asemenea scornitură, când un valet în livrea intră pe neașteptate, aducând pe tavă o telegramă... Era adresată lui Caius Dancea...

*

Citeva minute mai târziu, în semiobscuritatea unui salonaș alăturat, Schratt și colegii săi, pradă unei surescitări neobișnuite, discutau conținutul telegramei...

— Cred că sint în asentimentul dumneavoastră că trebuie să acționăm fără întârziere...

— Ce propui, șefule? întrebare toți într-un glas...

— Propun ca imediat Dancea să plece în Transilvania... Bineînțeles, hipopotamul de Pelfier nu trebuie să bănușească nimic. E în stare să-și piardă capul. În al doilea rând, fiecare dintre noi va contribui cu o cotă parte din bani. Nu trebuie cruțat nimic... Înțelegeți? !... Nimic!...

În timp ce toți membrii expediției erau numai ochi și urechi așteptând cuvântul șefului, Praxagoras, așezat pe un taburet într-un colț al salonașului, bolborosea într-una: „Blestemul lui Deceneu... Blestemul lui Deceneu...”.

Abia atunci Schratt îl observă pe epigrafist... Dintr-o săritură fu lângă bătrinel. Îl înșfăcă de guler și-l ridică în sus ca un fulg.

— Taci, hircă superstițioasă... că teucid!...

Ceea ce se întâmplă o secundă mai târziu făcu ca celor patru complici să le înghețe singele în vine... Cu un hohot de ris înspăimântător, bătrinel se eliberă din strânsoare aplicându-i agresorului o directă în bărbie... După care începu să danseze într-un picior prin încăperea strigând:

— Evrika!... Am găsit... blestemul... Ha, ha, ha...!

Hotărât, bătrinelul înnebunise, speriat de vestea primită de Dancea... Dar nu, șiretul de Praxagoras era mai lucid ca toți...

— Proștilor, ați crezut că mi-a sărit o doagă... Ha, ha, ha!... Am un plan formidabil... Sintem salvați!... Blestemul lui Deceneu o să cadă, domnule Villeneuve... Dar nu pe capul acelora care îți închipui dumneata... Va fi vai și amar de alții... Ha, ha, ha!...

...Când cei cinci sărbătorii au revenit în saloanele feeric luminate, chipurile lor complice radiau de o răutăcioasă satisfacție...

Zarurile erau aruncate...

UȘILE RĂMIN FERECATE

...După cum își amintește cititorul, profesorul Corneliu Pîrву și tinărul țăran Voicu Buda scăpaseră vie și nevătămați de pe urma exploziei întâmplătoare pe virful muntelui Piatra Rea. Ei au stat atunci citeva ceasuri bune în văgăuna unde se adăpostiseră de urgia popoului de piatră, iar când stelele au prins să lumineze ca niște li-

curici în noapte amindoi s-au grăbit s-o pornească în cea mai mare taină către satul din vale.

Spre a preîntîmpina vreo întîlnire neplăcută, Pirvu și Voicu au ales pentru scoborii cu totul alt drum decît cel obișnuit. Înfruntînd primejdii unei cărări ce serpuia printre niște stînci abrupte, ei au trebuit să ocolească prăpăstii fără fund și mai cu seamă să se ferească din calea unor blocuri de piatră dislocate din ajun și care se rostogoleau din senin... E adevărat că în orice clipă cei doi prieteni simțeau în picioare și în miini greutatea temerarei lor încercări. Dar pînă la urmă, însuflețindu-se unul pe celălalt, au ajuns la prima cîntare a cocoșilor, rupți de oboseală și lîhniți de foame, în casa învățătorului Cezar Mănoiu.

— Ei, că tare prăpădiți mai sînteți...! își întîmpină Cezar-baci oaspeții neașteptați.

— Asta-i adevărat, nașule, îi luă vorba din gură Voicu. Da' bine că ne-au rămas zilele-n traistă!...

— Haide, vorbește o dată, mormolocule, nu mă mai ține ca pe frigare...! tună glasul bătrînului învățător.

— Ți-om spune de-a fir-a-păr, Cezar-baci, pățania noastră, interveni Corneliu Pirvu... Dar mai întii fă bine și cinstește-ne c-un clondir de vinars, ca să prindem curaj la vorbă!...

Tare s-a minunat bătrînul învățător de cele petrecute pe creasta muntelui!... Nu-î venea să-și creadă auzului că poate încăpea atîta răutate în sufletele unor oameni luminați la minte ca cei patru arheologi străini. Pe Caius Dancea nu-l punea la socoteală, fiindcă fiul cîinosului și vicleanului moșier de la Orăștie nu se putea să fie mai breaz decît tătine-su!...

Iar cînd a aflat de isprava nebunească a lui Pirvu și Voicu, cum au înfruntat ei moartea ca să prăvălească butoiașul cu dinamită în hăul prăpastiei, lui Cezar-baci i s-au umezit ochii. Nu știa ce să prețuiască mai întii la amindoi: curajul, patriotismul sau prietenia?!...

Mult au tăifăsuît citeșitrej despre cele petrecute, dar și mai mult s-au gîndit ei la cele ce urmau să se întîmple. Iar la miez de noapte, cînd țărani din Cosmești se perpeleau în greu și tulburat somn, Pirvu și Voicu și-au atîrnat de git straițele înflorate, pornind-o înspre Țara Romînească...

Rămăsese bine stabilit ca cei doi să se reîntoarcă în curînd însoțiți de o echipă de arheologi romîni pentru a continua, cu voia stăpînirii austro-ungare, săpăturile la cetatea dacică de pe muntele Piatra Rea. Cit privea bătrînul învățător Cezar Mănoiu, el trebuia să-i pună în mișcare pe domnii politicieni din fruntea „Astrei”, care vor fi bucuroși să se fălească grozav cu o astfel de acțiune culturală și națională...

Vestea achiziționării „coroanei regelui Burebista” de către Muzeul de antichități din Paris a ajuns foarte curînd și în Țara Romînească.

Ziarele bucureștene se întreceau în a reproduce senzaționalele reportaje apărute în presa franceză care descriau cu lux de amănunte peripețiile expediției arheologice conduse de Conrad Schrott.

Marile evenimente ale anului 1898 trecuseră pe planul al doilea. „Elita” românească nu se mai pasiona nici după „degenerațiile spirituale” ale magului Sar Peladan, sosit de curind la București... Nici chiar după războiul hispano-american, care se sfârșise de curind prin bătălia navală de la Manila, unde arhaicele corăbii ale flotei amiralului spaniol Montajo au fost scufundate fără prea multă greutate de către cuirasatele și crucișătoarele moderne ale comandorului american Georges Dewey...

În marile cafenele și restaurante, în saloanele moderne, pe culoarele Camerei și Senatului și în cercurile studențești, nu se discuta decît despre faimoasa coroană a regelui Burebista... Ziarele erau smulse din miinile țăgănușilor, iar cititorii se minunau de peripețiile neînchipuite prin care trecuseră membrii expediției arheologice de pe muntele Piatra Rea, pizmuind norocul bancherului Pellier, care — fără să-și riște cituși de puțin pielea — pusese mina pe un giuvaer fără pereche.

Mult au ris profesorul Corneliu Pirvu și tînărul țăran Voicu Buda de faptele năzdrăvane puse în seama arheologilor străini...

Iar atunci cînd au citit „Jurnalul expediției de la Petrodava”, redactat de profesorul Praxagoras și reproduș în foileton de un mare cotidian bucureștean, s-au pipăit neîncrezători unul pe altul să vadă dacă mai sînt în viață... fiindcă acolo scria negru pe alb următorul paragraf care îi privea direct :

„...După luni întregi de săpături și sondeaje de-a lungul zidului cetății și la baza turnului de pază, am reușit să dăm de galeria care ducea la tezaurul regelui Burebista. Ne-am strădui în fel și chip să pătrundem în interiorul „sesam”-ului ferecat, dar am ajuns la concluzia că orice încercare era zadarnică. Atunci ne-am hotărît să aruncăm în aer stîncă masivă ce constituia o piedică de netrecut. Echipa de dinamitare a fost constituită din tinerii țărani Voicu Buda și Corneliu Pirvu, cei mai buni muncitori săpători ai expediției. Ei și-au îndeplinit misiunea cu îndemnare și eroism. Dar temerara încercare s-a soldat cu moartea amîndurora...”

Înfrunțind primejdii neobișnuite, cu prețul vieții a doi dintre noi, am reușit să redăm omenirii o nouă minune a lumii antice : coroana regelui Burebista !”

Citind toate cele cite le îndrugau ziarele, Pirvu și Voicu deveneau tot mai hotărîți în ducerea la bun sfîrșit a planului ce și-l propuseseră : organizarea unei noi expediții arheologice pe muntele Piatra Rea, cu prilejul căreia să dezgroape adevăratele comori ale regelui Burebista !...

După zile și zile de alergătură, toate demersurile făcute de profesorul Corneliu Pirvu la Ministerul Instrucției, la Academia Ro-

mină sau pe lingă redacțiile ziarelor s-au dovedit zadarnice. Nicăieri tinărul arheolog n-a găsit sprijin și înțelegere, nimeni nu i-a întins o mină de ajutor. Ba cele mai multe dintre personajele sus-puse l-au luat chiar în deridere, povățuindu-l să se caute de nervi, fiindcă într-o bună zi s-ar putea să susțină sus și tare că, înainte de a fi participat la expediția condusă de Conrad Schratt, l-a însoțit pe celebrul Schliemann la dezgroparea cetății Troia!...

...Era o după-amiază ca toate celelalte. În modestul său birou de la Muzeul de antichități, Corneliu Pirvu stătea de vorbă cu Mara și Voicu...

Reflectind plin de amărăciune la întâmplările din ultimele zile, Pirvu rosti cu adâncă tristețe în glas :

— Eu, dragii mei, am pierdut orice nădejde!... Toate ușile la care bat rămin ferecate!... Oficialitățile mă privesc cu neîncredere... Ziarele refuză să-mi publice considerațiile în legătură cu așa-zisele descoperiri arheologice de la Piatra Rea... Inșiși conștrații mei mai virstnici mă socotesc un fel de „Don Quijote“...

— Eroul lui Cervantes era, în felul său, un înțelept. Nu și-ar strica nici ție un grăunte din înțelepciunea lui, replică Mara suri-zătoare. Și, apucându-i dragăstoasă mina, continuă plină de convingere: Lupta ta nu va fi zadarnică. Pină la urmă vei găsi înțelegere și sprijin... Trebuie însă răbdare...

— Și io mi-s de părerea domnișoarei Mara, interveni Voicu... Orice greutate e musai să fie doborită pină la urmă dacă există răbdare și voință...!

Apoi, punindu-și mina grea pe umărul lui Pirvu, tinărul păstor îl săgetă pe profesor cu căutătura ochilor săi ageri și continuă cu amarnică dojană :

— Și, de altfel, io știu, draguțule, una și bună : că ne-am legat să facem cale întoarsă la cetatea din virful muntelui, ca să-l trezim din somnu-i îndelungat pe bădița Burebista!

Rușinat de slăbiciunea și neîncrederea care-și făcuseră cuiabar în sufletul său, Pirvu îi îmbrățișă cu dragoste pe Mara și pe Voicu rostind cu înflăcărare :

— Vom face treabă bună, prieteni!... Nu se poate să nu izbutim!... Și-acum să mergem la manifestație, că, uite, a și început să se adune poporul...

PIEDICILE NU SINT DE NEÎNVINS!

Manifestația din fața statuii lui Mihai Viteazul fusese organizată de tineretul universitar ca un vehement protest împotriva măsurilor luate de guvernul reacționar de la Budapesta pentru închiderea școlilor românești din Ardeal. Sute de tineri și virstnici se găseau masați pe cele două trotuare și pe partea carosabilă a marelui bulevard. Balcoanele și ferestrele clădirilor ce împrejmuiuau piața erau de asemenea întesate de lume. Rind pe rind au luat cuvîntul numeroși vorbitori. Toți au cerut redeschiderea școlilor din

Ardeal și încetarea persecuțiilor împotriva populației românești. Printre zecile de glasuri a răsunat și acela al profesorului Corneliu Pirvu.

Cuvintele pline de căldură ale lui Pirvu au găsit un puternic ecou în inimile celor de față. Unii dintre ei îl cunoșteau bine pe tânărul profesor. Erau studenți de-ai lui sau de la alte facultăți... Alții nu-l mai văzuseră niciodată... Fiecare însă cunoștea lupta pe care omul acesta, îndrăgostit deopotrivă de neamul și de meseria sa, o ducea pentru a frânge cerbicia conducătorilor, pentru mersul înainte al științei românești, pentru înfăptuirea libertății naționale. Ascultându-l vorbind despre prețioasele relicve pe care le tănuia cetatea lui Burebista, ei s-au hotărât, din capul locului, să-l sprijine fără înconjur pe entuziastul arheolog.

Încă în aceeași zi, studenții semnară o moțiune prin care se cerea guvernului să intervină în favoarea expediției arheologice românești...

Izbînda trebuia însă să vină din altă parte și în împrejurări cu totul neașteptate.

Colosul habsburgic — măcinat de frământări interne și hărțuit pe de o parte de tendințele separatiste ale partidei maghiare conduse de Kossuth-fiul și pe de altă parte de mișcările tot mai puternice pentru autonomie ale celorlalte popoafe ale imperiului — scîrțîia din toate încheieturile. Singurii care nu vedeau că prăbușirea e mai aproape ca oricînd erau bătrînul împărat și prințul moștenitor. Arhiducele Franz Ferdinand, bărbat de o ambiție nemăsurată și abil intrigant, încerca în acea vreme, cînd se petrece povestirea noastră, să desăvîrșească unul din planurile sale fanteziste: crearea unei „Austrii mari“, un fel de stat federal, în care rolul hegemon trebuia să-l aibă Austria. Din „marea Austrie“ trebuia să facă parte o Transilvanie autonomă românească și chiar România de dincolo de munți. Agenții lui Franz Ferdinand reușiră să momescă o bună parte din burghezia și intelectualitatea ardeleană, care se și vedeau substituie în drepturile și privilegiile groșilor unguri.

În același timp, agentura diplomatică de la Viena se arătă plină de liberalități și față de rominii de peste munți. Insuși arhiducele, sub pretextul unui concediu de odihnă, se deplasă la Sinaia, unde desfășură o intensă activitate menită a cîștiga de partea planurilor sale pe conducătorii țării. Visurile de mărire ale habsburgului și mai ales promisiunile sale reușiră să zăpăcească mințile unor romîni. Un ardelean, doctorul Aurel Popovici, a mers pînă acolo încît a scris și o carte: „Statele Unite ale Europei“, în care ideea scumpă lui Franz Ferdinand era preamărită ca unul din cele mai glorioase teluri ale epocii...

În această conjunctură favorabilă unor concesii, nimeri demersul făcut de Cezar Mănoiu pe lingă unul din conducătorii „Astrei“, proaspăt partizan al ideii „Marii Austrii“.

Bătrînul revoluționar din Cosmești încă nu apucase să cunoască „schimbarea la față“ a apostolului de la „Astra“... așa cum nu avea de unde să știe că, incuviințînd expediția arheologilor romîni, prințul

moștenitor se răzbuna în felul său pe „castelana” din Schönbrunn, Catherina Schratt, pe care o ura cu aceeași înverșunare ca și pe ramolitul său unchi — serenismul împărat Franz Josef.

*

O dată cu autorizarea expediției, grijile lui Pirvu nu au luat însă sfârșit. Guvernul român nu era deloc dispus să subvenționeze cercetările de la Piatra Rea, pe care le considera lipsite de orice bază științifică și rezultat practic.

Zile și nopți s-au frământat Pirvu, Mara și Voicu ca să găsească fondurile necesare. Până la urmă, salvarea avea să vină de la același tineret universitar entuziast, care, cutreierînd mahalalele bucureștene și organizînd liste de subscripție în ziare, a reușit să entuziasmeze foarte mulți oameni care nu cunoșteau prea bine rosturile arheologiei, dar erau în schimb animați de cel mai curat și fierbinte patriotism...

PAJURA LUI FRANZ JOSEF E SACROSANCTĂ... ȘI NU PEA!

Într-o bună zi, învățătorul Cezar Mănoiu se pomeni în curtea școlii cu un grup de oaspeți sosiți de la București. Erau în total 11 oameni: Pirvu, Voicu, Mara și opt studenți...

După ce și-a ospătat musafirii și i-a rinduit în localul școlii ca să tragă un pui zdravăn de somn, Cezar-baci împreună cu Pirvu, Mara și Voicu s-au așezat să chibzuiască despre toate cîte aveau de făcut.

— Ei, și-acum să auzim care vi-s planurile! spuse bătrînul învățător aprinzîndu-și tacticos luleaua.

— Acelea pe care le știi și dumneata, Cezar-baci! îi întoarse vorba Pirvu... Ni s-o urît cu „coroanele de aur” și am venit să găsim alt fel de comori!

— Bune gînduri, drăgușilor, n-am ce zice!... Numai că n-o să vă fie deloc ușor!

— Cine să ne împiedice, domnule Mănoiu?... spuse Mara contrariată. Poate nu știți că avem autorizație de la împărăție?...

— Ba îs la curent cu treaba asta, că au adus ziarele vestea și prin părțile noastre. Dar ați uitat un lucru: că pînă la Dumnezeu te mîncă sfinții!

— Care sfinți, nașule? îi luă vorba din gură Voicu.

— Aștia de-aci, finule! ...Doar n-oi fi crezînd că în timp ce tu mî-ai voiajat prin străinătăți au dispărut fără urmă comitele Hedervary, solgăbirăul Endrasy sau boacterul Nemeșiu?...

— Cum adică, Cezar-baci, vor îndrăzni autoritățile locale să treacă peste ordinul cancelariei imperiale de la Viena? strigă Pirvu surescitat.

— Ferească sfîntul...! Pajura lui Franz Josef e sacrosanctă...! Dar nici dispozițiile guvernului de la Pesta nu pot fi trecute cu ve-

derea...! Așa că dacă or să vă trateze în față cu bunăvoință, apoi pe la spate or scorni tot felul de piedicj și mișelii.

— Ba eu cred că afacerea cu coroana lui Burebista, care stă frumușel în galantaru muzeului din Paris, mi i-a pus pe frigare pe domni din capitala Ungariei, îi întoarse vorba Pirvu.

— Așa ar fi fost, de bună-seamă, dacă nu venea acasă fiul răfăcitor al boierului de la Orăștie. El a întors însă în așa chip lucrurile, că numai bine n-o să vă vină la socoteală!

— Ce spui, Cezar-baci...?! S-a întors Caius Dancea...? exclamă într-un glas Pirvu și Voicu.

— L-am văzut prin sat acum câteva zile.

— Și ai aflat că unelțește ceva? întrebă neliniștită Mara.

— Ce pune la cale nu m-am dumirît. Dar mi-a ajuns la ureche vorba că vrea să construiască un canal de irigație la conacul de aici din Cosmești și că le plătește bani buni țăranilor ce s-ar angaja ca săpători.

— Într-adevăr, mărinimia domnișorului Caius nu-i lucru curat, spuse indignat Pirvu... Apoi se grăbi să întrebe: Spune, Cezar-baci, a încheiat cu vreunii din sat invoielile?

— Nu încă! Zicea că mai întâi să sosească inginerul ce l-a tocmît de la Cluj...

— Aha! îngină Pirvu lămurit. Fără indoială că Dancea ne aștepta pe noi. A scornit povestea cu canalul ca să rămînem fără mînă de lucru!...

— E șiret, nu zic ba, domnișorul Caius, spuse cu năduf Voicu. Dar degeaba încearcă el să ne joace pe degete, că pînă la urmă tot n-o să-i meargă. O să-i lămuresc io pe oameni cum stă cazul!

— Mi-e c-o să-ți bați gura zadarnic, finule... De cînd cu explozia din virful muntelui, nimeni nu s-a mai încumetat să se cațere pe el. Stau toți cu frica-n sin... să nu se răsucescă în groapă strămoșii daci!

— Care vasăzică au pus în joc și spiritele morților, rosti în ciudat Pirvu. Strașnică scornitură...!

— Scornitură, nescornitură, vorba-i că ea a prins rădăcină în sufletele țăranilor! oftă cu obidă bătrînul învățător.

— Ne vom căzni să le explicăm oamenilor că e vorba de o minciună sfruntată... de interesele personale ale lui Caius Dancea și ale arheologilor străini, rosti aprinsă Mara.

— O să fie tare greu, domnișoară, să-i lecuim pe țărani de spețietura asta, mai ales că basmul cu supărarea morților a pornit de la părintele Boghină... Și, deh! Oricum am căuta noi să întoarcem lucrurile, nu ne va fi lesne să le scoatem din cap năzdrăvănia asta!

— E adevărat că n-o să fie deloc ușoară lupta cu fiul boierului de la Orăștie, dar ne vom război cu el pe viață și pe moarte. Și pînă la urmă va trebui să-l doborîm!... Mîine, în zorii zilei, împreună cu dumneata, Cezar-baci, vom cutreiera ulițele satului ca să tocmim săpătorii de care avem nevoie...!

CAIUS DANCEA TRECE LA ACȚIUNE...

În timp ce în modesta cancelarie a școlii din Cosmești, arheologul Corneliu Pirvu și prietenii săi chibzuiau în fel și chip ca lucrurile să meargă cit mai bine, la conacul de la poalele muntelui Piatra Rea era mare fierbere...

Caius Dancea fusese informat de sosirea expediției rominești de cum a pus ea piciorul în cetatea Devei. Conte Hedervary, comitele suprem al ținutului Hunedoarei, s-a arătat nespun de binevoitor față de călătorii veniți de la București, care se bucurau de înalta protecție a împăratului Franz Josef, dar s-a grăbit să trimită ștafetă către fiul boierului de la Orăștie, anunțându-l că guvernul ungar e tare miniat din cauza neobrăzării habsburgului de la Viena. Cu alte cuvinte, îi dădea de înțeles că domni de la Budapesta vor fi mai mult decît mulțumiți să afle că arheologii valahi au luat calea-ntoarsă.

Caius Dancea măsura cu pași mari cerdacul conacului. Din cînd în cînd se oprea și fulgera cu o privire pe cei de față. Solgăbirăul Endrasy, plutonierul Ștang, boacterul Nemeșiu, părintele Boghină și ișpantul Kocsis îl cunoșteau pe boierul cel tinăr și știau ce-i poate pielea la minie.

— Prin urmare, așa de departe au ajuns lucrurile că niște străini pot scormoni ziua-n amiaza mare, nesupărați de nimeni, măruntaiele pămîntului transilvănean? strigă Dancea pe neașteptate.

— Ba să-mi fie cu iertare, fiule!... Nu rîdici pămîntul chiar așa de capul lor, o fac cu voia ilustrisimului împărat de la Viena, rosti cîntînd pe nas părintele Boghină.

— Puțin îmi pasă de ramolitul de habsburg! tună din nou vocea tinărului boier... Inima mea bate către Pesta, leagănul arpazilor...!

În momentul acesta, ișpantul Kocsis avu nefericita inspirație să intervină în discuție:

— Cum adică, domnișorule, să ne împotrivim noi ordinului împăratului...?

Din doi pași, Caius Dancea fu lingă ișpant... Ochiul îi erau înjecțafați de turbată minie... Il izbi pe neașteptate pe logofăt cu pumnul în gură urlînd:

— Lepădătură ce ești! Cine-ți dă fie să mănînci? Hodorogul de Franz Josef sau babaca...?

Kocsis se făcu galben ca ceara. O groază de moarte i se întipări pe față și, ștergîndu-și pe furiș singele ce-i potopi pe gură, căzu mototol la picioarele boierului:

— Iertare stăpîne!... Indură-te de un biet nevolnic... Te-am slujit și te voi sluji cu credință pînă la capătul zilelor mele...!

Dancea se pregăti să-l lovească brutal cu piciorul... Iși luă însă seama. Un zîmbet răutăcios își făcu loc pe chipul boșit de ură al feciorului de boier. Urmărind un plan diabolic ce prindea să se înfiripe în cugetul său necurat, Dancea șopti ca pentru sine:

— Bine, vom vedea cum înțelegi tu să mă slujești!... Și asta chiar foarte curînd... Kocsis!...

Discuția ce a urmat s-a prelungit pînă noaptea tirziu.

Tuturor celor de față, deși nărăviți în rele, nu le-a venit să creadă cîtă ticăloșie poate să încapă într-un suflet de om... Dar cine să îndrăznească să înfrunte minia unui boier cu atîtea neamuri sus-puse în capitala Ungariei?

*

A doua zi după slujba de la biserică, părintele Boghină, tîrîndu-și prin colbul uliței anterior și kilogramele de osinză, se îndreptă, însoțit de cîțiva țărani din obștea satului, către clădirea școlii... Le ieși înainte învățătorul Mănoiu. Străduindu-se să-și ascundă relele presentimente ce i le trezi apariția popii, Cezar-baci îi întinse mina prietenește.

Preotul se prefăcu că nu vede mina întinsă și se răsti la învățător:

— Vrem să stăm de vorbă cu surtucarii veniți de la București!

— Drept e să se bucure sfinția ta că sporește numărul credincioșilor în casa domnului! glumi Cezar-baci.

— Mintuitorul cumplit s-a miniat pe farisei și i-a alungat cu biciul... Noi vrem numai să-i poftim să plece de bunăvoie. Să nu tulbure pacea celor morți cu spurcate unelte...!

— Așa e! aprobară într-un glas țărani ce-l insoțeau pe Boghină.

Cezar-baci pricepu de unde bate vîntul... Stăpînindu-și cu greu enervarea, bătrînul continuă pe același ton de glumă:

— Ce tot sporovăiți, oameni buni...? Cine v-a împuiat capul cu astfel de bazaconii...?

— Nu lua în deridere vrea domnului! tună deodată glasul părintelui... Zadarnic încerci, bătrîn fără minte, să înfrunți minia duhurilor celor morți. Adu-ți aminte de focul de pe munte cînd l-a lovit neîndurătorul blestem chiar pe finu-tău Voicu?! Cutremură-te și pocăiește-te, bătrîn zănatăic ce ești...!

Vorbele tunătoare ale părintelui păreau că au țintit fără greș. Țăranii simțiră un fior rece străbătîndu-le prin trup, pînă dincolo de buricele degetelor ce se zăreau din opincile rupte și colbuite... Singur învățătorul își păstra aceeași înfățișare senină, ba, la un moment, tuturora li se păru chiar că el s-a înveselit de-a binelea.

— Care vasăzică l-ai îngropat și pe finu-meu, grăi Cezar-baci apucînd în glumă un bumb aurit de la sutana popii... Apoi, întorcîndu-se spre clădirea școlii, strigă cit îl ținea gura:

— Mă, Voicuie, mă! Fă-te încoace, mortule... să te vadă taica popa...!

Cînd Voicu ieși țanșos în tînda școlii, îi întimpină un murmur îndelung de uluire... Oamenilor nu le venea să-și creadă ochilor că flăcăul din prag era Voicu... Toți știau că își lăsase cioplanele sus, pe munte, și acum îl vedeau în carne și oase...

— Bine v-am găsit, oameni buni, spuse Voicu înaintind zimbitor către țăranii rămași impietriți în mijlocul drumului. Și, proptindu-se semeț în fața preotului Boghină, i se adresă în răspăr:

— Iacă-mă-s viu și nevătămat, de pe cealaltă lume, sfinția ta!

Popa, încurcat și tulburat de întâmplare, își ridică fustele sutane și o luă la sănătoasa urlind că îl țineau bojecii:

— Ascundeți-vă în gaură de șarpe, oițele domnului... Asta e chiar necuratul și nimeni altul...!

O parte din oameni o porniră buluc după Boghină, făcându-și din mers semnul crucii... Ceilalți, dumirindu-se oarecum de întâmplare, au rămas în preajma flăcăului și a învățătorului...

— Oițele domnului au șters-o după lup, spuse inveselit Voicu.

— Nu te bucura, finule... Cît nu ai pielea lupului în băț, nu știi la ce te mai poți aștepta, îi răspunse îngîndurat Cezar-haci..

*

Citeva ore mai tirzu, gătit în straie mindre de sărbătoare, Voicu juca un ceardaș îndrăcit în bătătura satului cu Ilonca, fata lui Pișta vizitiul.. Flăcăul era de multă vreme în vorbă cu fetișcana, și numai întâmplările din urmă îi ținuse departe umul de altul. Ba de cînd cu iadul de pe munte, Ilonca îl jelise ca pe un mort, așternîndu-și pe inimă zăbranic negru...

Acum tîmerii, răzbunîndu-și neostoitul dor, dănuiau cu foc, urmăriți de privirile poporului adunat la duminicala horă... Prinși în viltoarea ceardașului, nici n-au apucat să-și dea seama că s-a oprit în uliță trăsura boierului Caius... Abia cînd acesta s-a amestecat între perechile de dansatori, oamenii s-au dat înlături, lăsîndu-i drum liber.

Dancea se opri în fața Iloncăi și, pîrînd că nu-l bagă în seamă pe Voicu, o smulse din brațele acestuia.

Fetei i se revărsă în obraji o undă fierbinte de minie și dezgust... Toți oamenii știau că feciorul boierului e mistuit de o patimă nepotolită pentru copila lui Pișta... Dar de data aceasta, el se întrecuse cu firea. Nu-i mai aținea calea pe vreun drum lăturalnic, ci își arăta pătimașă pornire în văzul tuturora.

Scena care urmă îi făcu pe ceterași să incremenească cu lăutele sub bărbii...

Voicu, fără a-și pierde cumpătul, apucă fata pe după umeri și-l împinse cît colo pe boier.

Scrișnind din dinți, Dancea se repezi asupra flăcăului și îi înfipse mina în beregată:

— Pui de năpîrcă, îndrăznești să-mi stai împotriva...?

Descleștîndu-și gîtul din strînsoare, Voicu își privi cu dispreț adversarul. Apoi rosti calm, dar apăsător:

— Vezi-ți de treabă, domnișorule, și nu mai aține calea fetelor noastre...

O suviță subțire de spumă apăru pe buzele invinețite de furie ale feciorului de boier.

— Iți arăt eu ție, dumnezeii cui te-au făcut! Și, smucind pe neașteptate biciul din mîna bătrînului Pișta, care înlămnise de groază, îl pîli pe flăcău în creștetul capului..

Amețit de lovitură, Voicu șovăi o clipă, după care-și repezi cu sete pumnul greu în bărbia boierului. Dancea se clătină, își pierde echilibrul și se prăbuși la picioarele vizitiului. Urmară cîteva clipe de panică și descumpănire. Țăranii îngroziți se pregăteau să dea bir cu fugiții... cînd deodată răsună o puternică defunătură:

— Ferește-te, Voicule, se auzi un glas de om ieșit din minți!.. Era bătrînul vizitiu Pișta, care cel dintîi își dădu seama că boierul și-a revenit și că a scos pe nesimțite din buzunar revolverul. Voicu abia apucă să se arunce la pămînt... Glonțul șuieră deasupra lui și se opri în burta calului înhămat la trăsura boierului... Innebunit de spaimă și durere, animalul, nechezînd înfricoșător, smuci trăsura și o porni în goană pe ulișă.

După cîteva momente de groază, țăranii văzură cum trăsura se dădu peste cap de cîteva ori, încălecînd trupul animalului sfîrșit de puteri..

Larma stîrnită de împușcătură răscolise satul... Așa se făcu că mai înainte ca oamenii să-și revină în fire, apără dinspre capul ulișei, venind în goană, plutonierul Ștang, însoțit de doi jandarmi. Nici nu-l observă pe boier, care se repezise pe urmele trăsurii. Gîfîind de alergătură și inciudare, plutonierul își făcu loc cu tocul revolverului.

— Cine a tras, mă prăpădiților? tună glasul lui Ștang. Zărindu-l pe Voicu, îl inhăță de piepții cămășii: Tu ești capul răutăților, valah puturos. Incerci să răzvrătești oamenii...?

Voicu îi dădu la o parte mîna și-i răspunse cu un glas potolit: — Nu-mi căta pricină degeaba, domnule plutonier... Mai întii anchetează faptele și apoi trage la răspundere pe cine e cazul!

— Ține-ți gura! mirii Ștang. Ori vrei să ți-o mut din loc?

— No! No! Ia-o mai cu binisorul, ghegeneralule..., se auzi un glas sfătos. Era Cezar-baci, care, aflînd de cele întimplăte la horă, venise în cea mai mare grabă împreună cu Pirvu.

— Voicu nu are nici o vină! Toată harabahura a pornit de la domnișorul Caius, care a vrut, drăguțul, să ne arate cit e de meșter în trasul la semn, spuseră pe înfundate cîțiva țărani.

Dumirindu-se că e vorba de o nouă trăsnaie a tinărului boier, Ștang se răsuci pe călcie și, cu un ton milităros, porunci oamenilor:

— Hai, cărați-vă! Că de nu, duc hora la mine la post cu lăutari cu tot..

Țăranii se urniră greoi, mormăind inciudați.

— Cine înjură stăpînirea, hai? se auzi din nou glasul lui Ștang.

— N-a înjurat-o nimeni. Numai că de săturat, ne-am săturat cu toții de ea, grăi pe șleau Voicu.

— Aha, care vasăzică sudui autoritatea, terchea-berchea ce ești! urlă plutonierul, bulbucîndu-și ochii înecați de multă osînză... Voicu Buda, ești arestat pentru incitare la răzmeriță...!

Era rindul lui Pirvu să intervină :

— Socot că e o neînțelegere la mijloc, domnule plutonier... Flăcăul face parte dintr-o expediție arheologică care se bucură de înalta protecție a majestății sale împăratul Franz Josef... S-ar putea ca fapta dumitale necugetată să supere cancelaria imperială de la Viena...

Mușcându-și de necaz buzele slinoase, plutonierul îl fulgeră pe profesor cu o privire de ură... după care făcu stînga-mprejur.

În urma lui, la fel de plouați, mergeau cei doi jandarmi.

RAZE DE LUMINA...

De mai bine de două săptămîni, expediția condusă de Corneliu Pirvu își instalase tabăra în virful muntelui Piatra Rea.

Unul dintre obiectivele expediției era stabilirea caracterului, destinației și datei așezării de piatră de pe munte. Al doilea obiectiv era degajarea, în măsura în care va fi posibil, a zidurilor cetății, în vederea studierii în amănunțime a materialelor arheologice găsite.

Erau în total 23 de oameni. Dintre aceștia, 10 erau localnici din Cosmești, în care vrăjmășia împotriva boierului biruise ispita ciștigurilor ce le oferea cu lucrarea canalului de irigație de la conac. Mai erau apoi bătrînul vizitiu Pișta și fiica sa Ilonca, care, temători de minia și poftele drăcești ale lui Dancea, și-au găsit adăpost în tabără.

Organizarea șantierului ridicase o serie de probleme dificile. Mai întîi era necesară întocmirea unor temeinice planuri topografice. Aceste planuri urmau să le facă Mara și doi dintre studenți. Apoi trebuia organizată selectarea materialelor pe șantier și transportul lor în „laboratorul” amenajat rudimentar într-unul din cele patru corturi ridicate pe platou. Alte două corturi erau destinate dormitoarelor, iar al patrulea era în stăpînirea Iloncăi, aici fiind bucătăria și magazia de alimente.

Pentru a preîntîmpina un atac din partea unor eventuali răufăcători, Pirvu a organizat și o strajă permanentă..

Săpăturile înaintau cu nădejde...

Acum scările de piatră ce duceau din incinta cetății spre interiorul turnului erau complet degajate. Flancate de o parte și de alta de balustrade de calcar atolitic, monumentalele trepte se opreau în fața intrării, boltită în formă de arc de cerc. De aici, printr-un coridor, o scară interioară ducea la catul superior al turnului. Judecînd după fragmentele de chiupuri găsite la parter, Corneliu trase concluzia că jos era depozitul de provizii, turnul fiind locuit numai în partea superioară. Pe una din laturi, turnul-locuință avea un pridvor sprijinit pe un rînd de pietre. Din acest pridvor se deschidea o minunată priveliște asupra văilor din împrejurimi.

Rezultate interesante obținute și echișa care lucra în interiorul incintei. Pe o suprafață destul de mare se înșirau un rînd de tamburi de piatră, așezați direct pe fața stîncosă a platoului. După înfățișarea lor, acești tamburi trebuiau să fie resturile unor sanc-

tuare de tip dacic. Un drum pavat ducea de la sanctuar spre o cisternă săpată în stîncă. Pereții cisternei erau căptușiți cu grînzi puternice de gorun, în care lemnul se păstrase în cea mai mare parte.

Mai mult însă decît descoperirea cisternei îi surprinse găsirea în apropiere a urmelor unei conducte de apă. Dezvelită pe o lungime de 6—8 metri, conducta consta dintr-un număr de zece țevi de teracotă. După înclinația conductei reieșea că ea cobora de la vreun izvor din coasta muntelui.

Pe măsură ce lucrările de săpătură continuau, Pirvu și colaboratorii săi putură reconstitui, în parte, caracterul așezării. Judecînd după configurația terenului, poziția cetății pe înălțime, etajarea în terase, enormele valuri din fața zidurilor și mai ales tehnica acestor ziduri, așezarea de pe munte avea toate elementele unei cetăți dacice.

De obicei, munții pe care dacii își clădeau cetățile erau astfel aleși încît să se lege printr-un istm, în formă de șa, de restul platoului înalt cuprinzînd alte fortificații. În felul acesta, își creau o posibilitate de retragere și rezistență prin refugiarea din fortificație în fortificație, platoul dominînd în întregime văile de unde putea veni dușmanul.

Piscurile fortificate nu erau lăsate în forma lor naturală, ci erau etajate în terase tăiate în munte, formînd zone potrivite pentru locuit și pentru clădit. În același timp, pereții aproape verticali ai teraselor le făceau imposibile de cucerit prin asalt. Punctul cel mai înalt al cetății era așezat cu spatele spre o prăpastie, iar fața spre o întregă serie de terase care coborau tot mai jos, pînă aproape de nivelul istmului ce lega promontoriul de restul platoului. Etajarea în terase era completată cu valuri, ziduri și turnuri de veghe. Unele materiale găsite în preajma turnului-palat — resturi de locuințe, chiu-puri de cereale, rișițe și altele — indicau că așezarea nu avea numai un caracter militar, ci că aici se desfășura o viață intensă și bogată sub conducerea principelui local.

Seara tirziu, la lumina unui opaiț, profesorul Corneliu Pirvu nota în jurnalul expediției descoperirile din timpul zilei. Tinărul arheolog se surprindea adesea visînd la acele vremi cînd neamuri și seminții se învălmășeau într-o cumplită încrîncenare de forțe, poate chiar pe acest platou unde se desfășura cetatea cu turnuri durate din piatră.

— Cine erau cu adevărat autorii acestor enigmatice construcții?... Cine erau stăpînii acestor fortificații ce dominau înălțimile sălbatice? Să fi aparținut epocii marii năvăliri celtice? Nu era cu puțință să fie așa, deoarece blonzii năvălitori au răscolit cu carele lor de luptă aceste meleaguri cu mult înainte.. Construcțiile nu puteau fi decît dacice..!

Iată-î, din satele cu căsuțe pătrate — înghesuite pe vreun pînten de deal sau pe un mal de ape —, un întreg popor se revărsa spre muntele cel prăpăstios. Cu unelte meșteșugite scormonesc pă-

mintul și dăltuiesc în masivul stincos terase ocrotite dinspre riți, cu valuri și palisade.

Acum ei durează zid veșnic din blocuri uriașe de calcar și porfir, pe care, cu prețul unor eforturi și primejdii extraordinare, le cară de departe, din vale, urcându-le pină în virf de munte.

Rind pe rind construiesc turnurile de pază, palatele nobililor, cazărmile, locuințele, hambarele. Aici, apărat de brui de cetăți și turnuri, în mijlocul pădurilor de brazi, pe înălțimile pure ale muntelui sacru, era poate și marele sanctuar al zeului suprem Zamolxis...

Cine știe, poate aici a fost și faimoasa Sarmisegetuza, de care vorbește Strabon, centrul politic, religios și militar al regiilor daci. Adevărata Sarmisegetuza! Căci nu e posibil ca cetatea din Valea Streiului, așezată la îndemina și sub pașii cuceritorului roman, să fi fost capitala regiilor daci.

Aici, pe muntele acesta, și desigur în legătură și cu așezările de pe înălțimile învecinate s-a durat cindva frumoasa civilizație dacică.

Aici s-a încheiat primul stat dac, cu un rege moștenind de drept tronul. Puterea lui se sprijinea pe popor, pe nobili și pe marele preot, pe care și-l asocia la domnie.

Căci spune doar Strabon în a sa „Geographia“ :

„...Zamolxis, după ce fusese sclavul lui Pitagora și primise de la învățătorul său câteva cunoștințe despre stele, pe care și le-a îmbogățit mai târziu în Egipt, s-a întors pe urmă în țară și a atras luarea-aminte a conducătorului și poporului prin prezicerile ce le scotea din semnele și fenomenele cerești, sfârșind prin a convinge pe rege să asocieze la putere un om care, ca el, ar putea să fie tălmăciul voioșiei zeilor. Și astfel el a fost numit mare preot al aceluși zeu, pe care geții îl cinstesc îndeosebi. Pe timpul lui Burebista... era în această demnitate un oarecare Deceneu...”

Alături de o intensă viață militară și religioasă se desfășura, în umbra turnurilor întărite și a sanctuarelor, viața de toate zilele a poporului de meșteșugari și țărani.

Materialele și obiectele pe care le dădeau la iveală zi de zi săpăturile îl întăreau pe Pirvu în presupunerile lui cu privire la civilizația dacică în cea de-a doua vîrstă a fierului. Ce altă mărturie mai elocventă despre existența unei metalurgii a fierului și, în același timp, a unei întinse agriculturi putea fi dacă nu mulțimea de seceri și coase, chiupurile de cereale sau rișnițele de mină, scoase la suprafață?

Aceiași meșteșugari iscusiți lucrau, desigur, și armele cele temute ale dacilor: săbiile încovoiate ca un iatagan, cuțitele cu lamă dublă, spadele cu mînerul împodobit cu măiestrie, pumnalele, lăncile, scuturile de fier și bronz.

Fără doar și poate, au existat și ingineri militari, meșteri pri-cepuși în arta fortificațiilor și a mașinilor de război.

Mai era apoi arta încrustării în lemn și a ceramicii. Chiupurile mari pentru păstrat cerealele lucrate cu roata, ceștile și vasele meș-

terite manual vădeau multă imaginație și iscusință. Cît despre arta ceramiștilor, țevile apeductelor lucrate în teracotă erau suficient de grăitoare.

Și totuși — gîndea Pirvu — n-a reușit să întrevadă deocamdată decît slabe licăriri de lumină... Știa încă puțin, atît de puțin despre viața de toate zilele a dacilor, despre viața lor politică, religioasă..

Unde este cheia miraculoasă care să-i deschidă lui, modestul cercetător, porțile ferecate care duc spre cunoașterea cauzei cauzelor: secretul puterii principilor daci care au putut înjgheba un stat ce a rezistat atîta vreme cuceritorului roman...?

Frămîntînd aceste gînduri, Pirvu adormea adeseori pe paginile jurnalului mîngîind o relicvă oarecare din multele ce se îngrămădeau în laboratorul șantierului.

CHEMĂRI MISTERIOASE ÎN NOAPTE

Munca se desfășura pe șantier lipsită de evenimente deosebite. Oamenii lucrau la început fără entuziasm și interes, nepricepînd prea mult rostul săpăturilor... Curînd, mulțumită neobositei energii a lui Pirvu, dar mai ales datorită talentului său de povestitor, oamenii învățară să descifreze tîlcul întîmplărilor de demult, al căror martor erau zidurile enigmatice cetăți.

Adeseori, în serile cu lună și cu cerul spuzit de miriade de stele, povestirile lui Pirvu populau ruinele de pe munte cu eroi și fapte petrecute aieva... Atunci văile și coastele înveșmîntate în borangic de raze se însufleșeau de freamătul luptelor sau de cîntecele de victorie ale luptătorilor daci... Tirziu, cînd membrii micii colonii se retrăgeau în corturi, umbrele se reîntorceau în mormintele lor, și liniștea era unica stăpîină a întînsurilor.

A venit însă vremea cînd obișnuita liniște de pe șantier fu tulburată de o întîmplare pe cît de neașteptată, pe atît de stranie...

Într-una din nopți, bătrînul Pișta, chinuit de insomnii, se furișă afară din cort. Pentru a-și alunga urîtul, vizitiul căută din ochi o strajă ca să intre în vorbă cu ea. Nu găsi însă pe nimeni...

Cunoscînd însă dispozițiile severe ale lui Pirvu în ce privește paza, moș Pișta îl trezi pe Voicu, care avea în grijă rînduiala străjerilor... Cu adevărat, flăcăul de strajă în acel schimb nu era nicăieri... Voicu dădu alarma...

Cu ochii cirpiți de somn și cu neliniștea în suflet, oamenii au pornit în căutarea celui dispărut. Iancu Gorun — așa-i spunea flăcăului — trebuia să fie pe undeva pe aproape... Ceea ce părea ciudat era faptul că nimeni n-a auzit nici un strigăt și apoi nu exista nici un indiciu al vreunei lupte cu un agresor ivit de undeva, în noapte...

În primul moment, Pirvu înclină să presupună că flăcăul Iancu Gorun — un băietan care, spre deosebire de ceilalți localnici, nu se prea omora cu treaba — a preferat s-o șteargă de pe șantier... Dar pentru aceasta nu era nevoie să dispară în faptul nopții. Nimeni nu i-ar fi stat în cale dacă s-ar fi săturat de săpături și ar

fi pornit-o spre sat în plină zi, fără a fi expus primejdiilor unui drum în noapte, aproape de neconceput în aceste coclauri prăpăstioase...

Trecură citeva ore de căutări zadarnice... Negurile nopții prindeau a se risipi, când Voicu, împreună cu alți cîțiva soți, îl descoperiră pe străjer zăcînd în nesimțire în imediată apropiere a „Peșterii cînilor“, la mai puțin de 500 metri de șantier...

Flăcăul era nevătămat, iar alături de el zăcea arma. Scuturat de brațele vinjoase ale lui Voicu, Gorun își reveni. Spre uimirea tuturor, „dispărutul“ nu putu da nici o lămurire asupra prezenței sale la gura grotii...

*

În zilele următoare, ecoul întîmplării, departe de a se risipi, părea că stăruie tot mai puternic în mijlocul oamenilor, tulburînd tihna micii colonii.

Voicu, intrigat, căuta să dea de rost lucrurilor. Pînă la urmă, dibui de unde provenea această stare de spirit... Gorun povestise unui consătean că în noaptea aceea de pomină a auzit ca prin vis chemarea unui duh care i-a poruncit să-l urmeze în templul marelui preot Deceneu pentru a da socoteală de fărădelegea profanării mormintelor strămoșilor... Flăcăul a dat ascultare glasului misterios și, cu inima înghețată de spaimă, a pornit pe drumul acela fără reîntoarcere... Își mai aducea aminte că a auzit apoi de undeva din satul din vale cîntatul unor cocoși și a căzut în nesimțire... Așa l-au găsit iscoadele...

Povestea lui Gorun a ajuns și la urechile celorlalți, iar în curînd răscoli întreaga colonie...

Cercetat de Pirvu, flăcăul recunoscu că a povestit consătenilor cele întimplate... Adăugă că n-a spus totul de la început fiindcă i-a fost rușine să nu-l crează careva scrîntit la minte sau stăpînit de necuratul.

Nici rugămințile lui Pirvu și ale Marei, nici amenințările lui Voicu nu-l putură clinti pe flăcău să spună mai mult...

Care putea fi explicația „dispariției“? O criză de somnambulism?... Mai firesc era ca aceasta să se întimplă într-o zi obișnuită și nu în timpul cînd era de strajă...! Atunci?...

Oricum, Pirvu hotări să dubleze paza în timpul nopții și, în același timp, să lupte cu energie pentru a spulbera superstițiile și teama ce punea stăpînire pe oameni, primejduind înseși rezultatele expediției...

În ce-l privește pe Voicu, el își luă asupra sa sarcina de a-l supraveghea pe afurisitul de Gorun, care, cu vedeniile lui, zăpăcise toată colonia...

GALERIA SUBTERANĂ

Trecuseră mai multe zile de la întîmplarea cu Iancu Gorun. Oamenii se liniștiră și acum întreaga colonie trăia din plin emoțiile unor descoperiri extraordinare...

In munca de șantier, Mara Jianu — asistenta și logodnica lui Pirvu — se dovedise o excelentă colaboratoare. Dacă la început arheologul își reproșase slăbiciunea de a fi admis să-l însoțească într-o expediție pe care o prevedea plină de riscuri, pină la urmă, alungându-și temerile, fu fericit că o luase cu sine.

Cu aceeași ușurință, Mara se descurca în problemele dificile ale muncii de arheolog, ca și în gospodărirea micii colonii.

De multe ori, Pirvu era surprins de spontaneitatea cu care Mara rezolva unele probleme ce se iveau în munca lor de cercetători.

O întâmplare petrecută pe șantier îl lămurii definitiv asupra ca-
lităților fetei...

Era într-o după-amiază de duminică. Pirvu și Mara porniseră să hoinărească prin împrejurimile șantierului. Se cățărara pe stînci, se fugăriră pe tăpșanele cu iarbă mătăsoasă și, în cele din urmă, făcură popas sub un prag de stîncă. Era chiar vîgăuna în care-și găsiseră scăparea Pirvu și Voicu din întâmplarea cu explozia.

Așezați pe un covor de mușchi, tinerii gustau din plin farmecul sălbaticului culcuș. Mara examina visătoare pereții de stîncă și, din obișnuință, îi răzui puțin cu un bețișor. Ciudat, un strat subțire de humus se prelingea pe perete. Dacă stîncă ar fi fost aici dintotdeauna, stratul nu avea ce căuta. Apoi culoarea și compoziția erau aceleași ca și ale stratului de humus de pe platou... Concluzia nu putea fi decît că stîncile fuseseră mutate aici de mîna omului. În ce scop?... Aceasta rămînea de văzut... Împărtășind lui Pirvu descoperirea sa, el se grăbi să examineze la rîndul său peretele. Presupunerile Marei erau întemeiate. Rămînea să verifice cele constatate cu ajutorul hăr-
ților stratografice ce se aflau sus pe șantier.

*

O echipă de săpători merse în zorii zilei următoare la locul de
pricina pentru a încerca să deplaseze peretele de stîncă al vîgău-
nei. Abia către seară reușiră oamenii să disloce lespezile grele de
piatră. Aerul rece ce venea prin căscătura neagră ca o uriașă carie
dovedea că Mara nu se înșelase: era vorba de o galerie subterană
ce ducea, fără îndoială, spre interiorul turnului de est, încă ne-
degajat...

Înarmați cu făclii de rășină, membrii expediției pătrunseră în
galeria plină de nenumărate relicve, adevărate opere de artă... Scu-
turi de paradă din fier forjat reprezentînd, în relief, figuri de ani-
male și plante, unele necunoscute... Lămpi de bronz cu mai multe
brațe suspendate, cu ajutorul unor lanțuri, de candelabre de lemn
sau de metal... Mai erau acolo amfore grecești, unele încă întregi,
fibule¹ de bronz și argint, aplice... Înaintînd spre fundul galeriei,
au dat de un adevărat arsenal de arme... Erau săbii de fier cu două
tășuri, virfuri și călcie de sulfă, pumnale lucrate în bronz ajurat
și cu plăsele încrustate, săgeți, securi grele de fier și altele...

¹ Fibulă — agrafă.

Dar mai mult decît toate îl bucură pe Pirvu găsierea unor monede de argint și aramă, care nu mai lăsau nici o îndoială asupra epocii căreia îi aparțineau toate aceste relicve și, desigur, cetatea.

Erau dinari romani, cu capul zeiței Roma, cu coif și egidă, datînd din 150—125 î. e. n.. Monede de bronz grecești cu capul zeiței Demeter, cu cununa de spice, tetradrachme de argint cu capul lui Dionysos, toate datînd din aceeași vreme... O matriță găsită în apropierea prețiosului tezaur era dovadă că în Dacia se imitau monedele romane și grecești... Oricum, pătrunderea lor aici nu era istoricește posibilă decît numai în secolul I î. e. n., și, după toate semnele, în timpul lui Burebista.

*

...Descoperirea comorilor din galerie deschidea nebănuite orizonturi cercetărilor... Copleșit de emoție, Pirvu reconstitua, cu ajutorul Marei și al celor opt studenți, tabloul întregit al străvechii societăți dacice. Nici vorbă nu mai putea fi pe vremea marelui Burebista de simple triburi de agricultori... De mult se adîncise deosebirea dintre săraci și bogați, dintre meșteșugari și agricultori. Tehnica podoabelor, a armelor și a uneltelor dovedea cu prisosință existența unei arte meșteșugărești înaintate. Prezența monedelor și a obiectelor de proveniență grecească sau romană era cel mai sigur indiciu despre existența unor întinse relații de schimb și a unei tagme de negustori ce înlesneau aceste schimburi.

Acești negustori cutreierau în lînsulele pămînturi ale statului dacic aducînd din sud vinuri aromate, uleiuri fine, podoabe și cumpărînd în schimb vite, metale prețioase, grîne...

Dacă aceste relații de schimb existau și mărfurile dacice erau tot mai mult cerute, apoi desigur că vechea aristocrație tribală — devenită acum unul din stîlpii statului lui Burebista — folosea un mare număr de sclavi, fie decăzuți din starea lor anterioară, fie provenind din rîndurile prizonierilor de război. În felul acesta se înfățișa arheologului realitatea unei puternice organizații politice, sociale și militare avînd toate trăsăturile unui stat sclavagist.

*

Bucuria neașteptatelor descoperiri a fost însă curînd întunecată de întimplările ciudate ce s-au desfășurat pe munte...

Șantierul începu să fie bîntuit de strigoi ce apăreau în noapte, băgînd groaza în străji. De astă dată nu mai putu fi vorba de nălucirea unui singur om... Măsura luată de Pirvu, încă din ziua dispariției lui Gorun, de a dubla străjile nu părea să fie o soluție fericită. Oamenii povesteau îngroziți că pe ruine apăreau făpturi cu măști hidoase, ce dănuiau și scoteau sunete stranii, însoțite de gemete de muribunzi... Alteori apăreau focuri neobișnuite, ce piereau înghițite parcă de pămînt...

Nu mai încăpea îndoială — spuneau oamenii — că săparea ga-

leriei a tulburat în chip nelegiuit odihna morșilor, iar acum durerile au ieșit la suprafață...

Intr-una din zile, Pîrvu se sfătui îndelung cu Mara și Voicu asupra celor ce trebuiau întreprinse pentru a da de urma strigoilor. Desigur, numai demascîndu-i pe răufăcătorii care încercau să se pună de-a curmezișul cercetărilor putea să se scoată din capul țărânilor teama superstițioasă ce pusese stăpînire pe fiecare. S-a hotărît ca în noaptea aceea să facă de strajă Pîrvu și Voicu. Alți șase oameni înarmați vor sta pregătiți pentru a porni pe urmele strigoilor...

La ceasul sorocit, Pîrvu și Voicu, înarmați fiecare cu cite un pistol, își ocupară locul în fața corturilor.. Un întuneric de nepătruns învăluia platoul. O liniște de moarte stăpînea întreaga fire, și Pîrvu simți un fior rece străbătîndu-i trupul. Ar fi vrut bucuros să poată schimba citeva vorbe cu Voicu, dar flăcăul era la cealaltă extremitate a corturilor... și consemnul stabilit nu putea fi călcat.. Atacul asupra fantomelor trebuia dezlănțuit din două puncte diferite.

Clipele se scurgeau greu... Pîrvu își auzea deopotrivă bătăile inimii și ale ceasului pe care-l purta în vesta hainei... În liniștea nopții părea că timpul devine o noțiune concretă, palpabilă.. Tînărul arheolog simți că o stare ciudată, vecină cu halucinația punea stăpînire pe el... Făcînd eforturi desperade pentru a-și menține calmul și luciditatea, încercă să cheme în minte imagini plăcute și surise unei Mare invizibile...

Deodată un urlet înfiorător sfișie negurile nopții, făcînd să-i înghețe surisul pe buze... O împușcătură răsună în apropiere, iar o umbră părea că se furișează spre dinsul... Cu degetele înțepenite pe trăgaci, Pîrvu era gata-gata să sloboadă un glonte în direcția umbrei, dar un glas cunoscut îl opri la timp:

— Nu trageți, domnule profesor, sint eu Voicu...! Ați auzit urletul...?

— Da! șopti Pîrvu cu vorba tremurată... și urletul... și împușcătura!

— De tras, am tras eu, spuse Voicu... Eram atît de speriat, că nici nu știu cînd am apăsât pe trăgaciul armei....!

Abia atunci cei doi și-au dat seama că nu erau singuri.. Din cort își nîră, ca la un semnal, toți membrii coloniei.

— Aprindeți torțele..., se auzi glasul lui Pîrvu... Trebuie să pornim chiar acum în direcția de unde s-a auzit țipătul.

Peste puțin timp, un număr de 15 oameni porniră la drum.. Așa cum mergeau în noapte în fir indian, cu torțele aprinse deasupra capetelor, păreau o procesiune celebrînd cine știe ce rit păgîn, înfricoșător...

După mai bine de un ceas de căutări zadarnice, erau gata să se reîntorcă la corturi, cînd un horcăit înăbușit atrase atenția lui Voicu, care se găsea în capul coloanei.. Dintr-un salt ajunse lângă locul cu pricina...

Un tablou înspăimîntător i se înfățișă înaintea ochilor: un cra-

niu se zvircolea într-o groapă proaspăt săpată.. Era al unui om îngropat de viu și acoperit cu țărină până mai sus de grumaz..

Fața muribundului era năclăită de sudoare și de colb. O legătură zdrențuită îi înfășura gura și nasul.. Primul lucru pe care-l făcu Voicu a fost să smulgă legătura.. Era însă prea târziu.. Nenorocitul începuse să se sufoce.. O spumă albă amestecată cu picături de sînge apărură pe buzele învinețite ale muribundului și curînd, în orbitele enorm mărite, apele privirilor înghețară.

— Dar ăsta e șpantul Kocsis! exclamă cu surprindere Voicu.. Ce caută aici sluga de nădejde a boierului Dancea?

— Adevărat grăiești, Voicule, e Kocsis logofătul, aprobară cîțiva țărani din jur, făcîndu-și semnul crucii.

— Blesfemul lui Deceneu nu alege... oameni buni... Pînă la urmă vom pieri cu toții...! Vorbise un țăran pîrpîriu cu ochii bulbucați de spaimă.

Cîțiva din cei de față încuviințară spusele omului..

Pirvu copleșit, mai puțin de întimplare cît de urmările ei, se grăbi să intervină energic:

— Ce tot grăiți și vă văietăți ca niște babe... Șpantul a fost omorît de răufăcători... Vom înștiința autoritățile și pînă la urmă criminalii vor fi dovediți!

— Apoi să ne fie cu iertăciune, dar omor fără să curgă sînge nu se prea întimplă pe la noi...! Kocsis a murit îngropat de viu! rosti careva.

— Și legătura de la gură, asta ce mai era?... Sau duhurile au învățat cumva „meșteșugul“ de la făcătorii de rele? spuse zîmbind Voicu, străduindu-se să risipească negurile din mințile oamenilor..

Bodogănind, țăranii au pornit-o întunecați spre șantier, urmînd ca peste cîteva ceasuri, la lumina zilei, să se limpezească lucrurile..

Cînd au ajuns însă sus pe platou, corturi și oameni erau pe dos..

Mara dispăruse și, odată cu ea... și Iancu Gorun..

★

În timp ce sus, pe munte, nenorocirile se abăteau grindină pe capetele coloniștilor, jos, în sat, treburile nu mergeau mai bine... O molimă se ivise printre vite.. Cădeau ca trăsните pe cîmp și rareori cîte una bolea mai mult de două-trei zile... Ți se rupea inima să vezi nenorocitele dobitoace perpelindu-se în fierbințeli, cu ochii tulburi și nările fremătînd ca după o îndelungată oboseală... Babele dădeau din umeri neputincioase.. Singurul priceput se arăta popa Boghină, care o ținea într-una că duhurile alungate de pe munte au dat iama printre vite..

— Dumnezeu nu bate cu ciomagul, tuna popa.. Vai de cei care iau vrerea domnului în deșert..!

— Dar care e vrerea domnului, sfinția ta? întreba cîte un țăran cătrănit și întunecat la față..

— Să nu îngăduiți nelegiuirea celor care tulbură pacea morților,

căci răzbuarea duhurilor va fi cumplită... Piatră de piatră nu va rămîne din casele și satul vostru...!

Vorbele meșteșugite ale preotului au stirnit adîncă tulburare în sufletele țărănilor... Buruiana rea a superstiției năpădea inimile cătrănite de năpasta molimei și de alte necazuri... Și, după cum vîntul mare cînd coboară de pe creasta de munte se înlîierbîntă de lung drum, pîrjolînd cîmpîile din vale, tot așa zvoana cu moartea îspan-tului aprinse pîrjolul...

Întreaga obște a chibzuit îndelung și într-un tîrziu țărăniî din Cosmești s-au hotărît s-o pornească de cu zori cu ciomege și furci să alunge pe arheologii care, cu bună știință, au adus nenorocirea asupra satului lor de pâlmași necăjiți...

CATASTROFA

În dimineața aceea cu un cer tulbure, prevestitor de furtună, Pîrvu a pornit spre șantier, chinuit de amare îndoieli și presentimente... Iată-l la capătul cercetărilor și, de ce n-ar spune-o, la capătul puterilor... Totul i-a fost potrivit: natura, oamenii... dar mai ales acele întîmplări ciudate care au răscolit satul ridicîndu-l împotriva lui... Și acum răpirea Marei...! În ce fund de prăpastie zace trupul ei atît de plin de viață și energie...? Voicu i-a promis că va face totul pentru a i-o reda vie sau moartă... De ce n-a plecat și el împreună cu echipa de salvare?... Șantierul!... Probele care trebuie păzite cu sfințenie!... Sînt oare într-adevăr aceste probe un indiciu sigur că se găsește pe drumul cel bun...? Desigur că întregul material adunat, toate elementele de datare ieșite la iveală, monedele, ceramica, construcțiile de piatră și uneltele sînt tot atîtea mărturii cu privire la traiul dacilor. Dar izvoarele literare care ar putea confirma aceste mărturii sînt atît de puține!

Ce păcat că s-au pierdut comentariile lui Traian asupra celor două războaie purtate de el... Ce prețioase date ar fi existat asupra vieții materiale și culturii dacilor... Nimic n-a rămas din aceste comentarii decît doar cîteva fraze pomenite de grămăticul Priscian... Pierdută a fost și „Getica“ lui Criton, medicul de curte care luase parte la campaniile împotriva lui Decebal... Pierdute lucrările lui Dio Chrysostomul, filozoful care a pus atîta pasiune în cercetarea traiului sciților și al dacilor, cunoscînd îndeaproape și mareașă Sarmisegetuză.

Totul a fost mistuit în negura vremurilor... Iordanes?... Strabon?... Dio Cassius?... Unul e prea pușin vrednic de crezare, altul e prea zgircit la vorbă în ceea ce-l privește pe Burebista, iar al treilea n-a lăsat decît cîteva date fără prea mare interes în unele excerpte bizantine...

Frămîntînd aceste gînduri, Pîrvu pătrunse în galeria descoperită de la poalele turnului de pază...

Cei cîșiva lucrători și studenți care mai rămăseseră pe șantier îl salutară respectuos și se grăbiră să-i arate rodul muncii lor din

dimineața aceea : un obiect straniu de bronz pe care-l dezgropaseră cu grijă bănuind că e vorba de un lucru deosebit..

Pirvu examinează atent obiectul.. Era bustul unei zeițe cu brațele ridicate. Impresionantă era masca.. În locul ochilor, sub arcade, erau două găuri rotunde în care, desigur, au fost cindva așezați niște ochi de sticlă sau de pastă colorată. Emoționat, Pirvu explică colaboratorilor săi că este vorba, după toate probabilitățile, de statueta unei divinități feminine, lucrată de meșterii daci după gustul și moda locală.

— Cine știe, poate că această mască, spuse Pirvu gânditor, o fi simbolizând cultul Astarteei, zeița cu șoldurile și sînii tari.. sau poate o fi o preoteasă a străvechiului cult sabazic, atît de frecvent la tracii din Balcani..

Noaptea, în lumina faclelor, preotesele lui Dionysos-Sabazius, îmbrăcate în hiton lung oriental sau înfășurate în piei de căprioară, dănuiau în sunetele tobelor și țiterelor pînă cădeau în extaz..

În dumbrăvile și poienile Macedoniei, departe de privirile bărbatilor, preotesele sabazice dănuiau, în timp ce șerpilor se încolăceau în jurul trupurilor și brațelor lor.. Dar nu, beția aceasta a martiriului, dansul acesta dionisiac nu putea să mai existe în țara dacilor, cu moravurile lor austere, unde adulterul era pedepsit cu moartea și unde preoții practicau religia renunțării la viața cea pămîntească.. Cu tracii din Haemus (Balcani) e altceva.. Ei n-au cunoscut purgatoriul lui Deceneu.. Ei nu au avut un Burebista!..

Pirvu strîns la piept prețioasa relicvă și se depărtă visător de colaboratorii săi..

Abia făcu însă cîțiva pași și un trosnet înspăimîntător cutremură galeria.. Instinctiv Pirvu se aruncă la pămînt. De afară se auzi un huruit de pietre ce se rostogolesc. Părea că muntele se prăvale cu totul, înghițind șantierul și oamenii.. Se prăbușiseră blocurile de la intrarea în galerie!..

Pirvu încercă să se ridice în picioare. Simți o durere cumplită săgetîndu-l în apropierea templei drepte.. Un colț ascuțit de stîncă se desprinsese probabil din peretele galeriei, rănindu-l la cap.. Mîinile i se înclăștară de un obiect. Încercă să-l deslușească în întuneric : Era masca zeiței Astartee.. Din orbitele goale, masca hidă îl privea cu niște ochi de mort, stranii, batjocoritori..

— Blestemul lui Deceneu, șopti rănitul și își pierdu cunoștința..

STRANIILE INTIMPLĂRI ALE LUI PIRVU

Cînd Pirvu se trezi din leșin fu plăcut surprins de a simți pe fruntea înfiorată încă de sudorile reci ale morții o mină mîngietoare de femeie.

Din noaptea adîncă, țîșni primul gînd, prima rază de lumină :

— Mara, șoptiră buzele dogorite de febră ale bolnavului.

— Bea licoarea asta de ierburi și ai să te înzdrăvești pe dată, auzi lingă el glasul femeii.. Pe urmă vom vedea, adăugă același glas, de astă dată pe un ton aspru, poruncitor.

(Urmare în numărul viitor)

Pentru a vă asigura primirea regulată a revistelor „Știință și Tehnică” și a colecției „Povestiri științifico-fantastice” în perioada concediilor de odihnă și a vacanței de vară, prelungiți-vă abonamentele din timp.

Abonamentele la revista „Știință și Tehnică” și la colecția de „Povestiri științifico-fantastice” se primesc pînă cel mai tîrziu în ziua de 23 a lunii, cu deservire în a doua lună următoare.

Abonamentele se primesc de către difuzorii de presă din întreprinderi, instituții și de la sate, secțiile de difuzare a presei, precum și de către factorii și oficiile poștale.

200 li

APARE DE TREI ORI PE LUNĂ - PREȚUL 1 LEU